

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Medvlla Theologiæ Moralis

Busenbaum, Hermann

Monasterii Westphaliæ

Dub. V. De Scandalo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40957

DUBIUM V.

De Scandalo.

ARTICULUS I.

Quid, quotuplex sit, & quale peccatum?

Resp. I. Scandalum dicitur peccatum occasio-
 natum, & est duplex: Activum, & Passivum. Acti-
 vum est, dictum vel factum (quo nomine etiam
 omisio intelligitur) minus rectum, præbens alteri
 occasionem ruinæ spiritualis. Ex S. Thom. 2. 2. q.
 43. a. 1. Sanch. Azor. Laym. c. 13. Bonac. d. 2. q. 4. p. 2.
 Dixi, minus rectum, hoc est, quod vel in se malum
 sit, ut si loquaris turpia coram adolescente, vel
 mali speciem habeat, ut si justa de causa coram a-
 liis eam ignorantibus, comedas carnes die verito.
 Scandalum Activum aliud est per se tale, aliud per
 accidens. Per se dicitur, quando directe intendi-
 tur alterius ruina; id est, si ideo aliquid fiat, ut ali-
 quis ad peccatum inducatur: v. g. si adulter alienam
 sollicitet ad adulterium. Per accidens dicitur,
 quando indirecte, & interpretative tantum
 causatur alterius peccatum; ut si quid facias, quod
 tibi in mentem venit, aptum natum esse inducere
 alterum hic, & nunc ad peccatum, & nihilominus
 facis; ut si coram pusillis pecces, vel die verito car-
 nes comedas, non dicendo, quod habeas veniam.
 Item, si Clericus domi suæ alat mulierem populo
 suspectam, esto absit omne peccatum, & pec-
 candi periculum. vid. Sa. V. Clericus Laym. Bonac.
 loc. cit. Scandalum passivum, est ipsa ruina, sive
 peccatum, in quod labitur proximus, ex occasio-

ne alterius dicti vel facti. Quod dividitur in Datum, seu pusillorum, quod oritur ex activo; & in Acceptum, quod non oritur ex activo, sed ex ipsius sumentis malitia; quale erat odium, & invidia Pharisæorum in Christum, occasione ejus dictorum vel factorum: unde hoc dicitur Pharisæicum. Ex his patet.

I. Ad Scandalum Activum non requiri, ut de facto passivum ex eo sequatur; sed satis esse, quod data sit occasio; ex qua natura sua sequi possit: ut si quem inducere velis ad peccatum; qui tamen non consentiat; sicut etiam contra, passivum potest dari sine activo, *Laym. ibid.*

II. Scandalum passivum non esse speciale peccatum, neque addere circumstantiam aggravantem: v. g. qui viso alterius furto etiam furatur, non ideo peccat gravius, *Laym. ibid.*

III. Non semper esse scandalum, si pecces coram aliis, sed tantum, quando attentis omnibus circumstantiis, tam personæ agentis, quam coram quibus fit actus, potest probabiliter timeri, ne per hunc actum trahantur ad peccatum, qui aliàs peccaturi non essent. *Sanch. Laym. l. 2. t. 3. c. 13.*

IV. Omne scandalum activum directe intendens ruinam proximi, esse speciale peccatum contra Charitatem, ut habet communis sententia. An vero idem sit, quando intenditur indirectè, controversant Scholastici, & parum refert ad praxin. *Sanch. l. 7. c. 6. & 9. Azor. 1. p. l. 4. c. 7. Bön. l. c.* Unde resolve hos casus.

I. Mortaliter peccat, qui alteri dat occasionem ruinæ mortalis, nisi inde liberatio excuset: & sic
opus

opus indifferens vel veniale, sæpè transit in mortale, ratione scandali, v. g. si jocosum verbum proferat Religiosus coram fœminis, vel iis, qui inde occasionem peccati mortalis sumere possunt. *Lay. l. c.*

II. Venialiter peccat ratione scandali, qui alteri dat occasionem ruinæ venialis tantùm. Quod verum est, etsi directè illam intendat, & quidem per actum mortalem, *Sanch. l. 1. c. 6. n. 11. ex communi contra Suar.* Ratio autem est, quia ruina est parva. Et patet à simili, vel si quis per fornicationem intendat furari rem minimam, furtum tantùm erit veniale.

III. Scandalizans committit præter peccatum scandali etiam peccatum ejus speciei, ad quod alterum inducit; ideoq; confiteri debet speciem peccati mortalis, per quod, & ad quod induxit; cum numero inductorum, vel qui probabiliter induci potuerunt. *Sanch. Azor, Lay. Bon. l. c. Card. de Lugo de pœn. d. 16. s. 4. Dia. de Sac. to 2. t. 4. a. 114.* Excipit tamen *Card. de Lugo l. c.* si præter intentionem scandalum dederit. *Tamb. de exped. conf. l. 2. c. 1. § 9.* ait, quoad inductos, sufficere si dicas: fui multis occasio peccandi meo exemplo. *v. inf. l. 3. t. 6. c. 1. dub. 2.*

IV. Etsi is, qui scandalizavit alios, teneatur illis rursus dare bonum exemplum, ut inquit *SA:* si quis tamen nudo exemplo suo alios ad furtum induxit, neq; alio peculiari modo, v. g. exhortatione, consilio, mandato est cooperatus, non tenetur ad restitutionem; quia talis inductio est tantum contra Charitatem, non justitiam. Idem docet esse

esse *Lessius* si cum *Cajo* v.g. potites ea intentione, ut ipse consumptis pecuniis furetur. *v. Less. c. 9. d. 2. n. 113.*

V. Non censetur dare scandalum, qui licet publice peccet, facit id tamen coram iis, qui vel sunt ita viles, vel infames aut improbi, ut nemo moveatur ad peccatum; vel qui sunt ita probi, v.g. si quis fornicetur coram aliis, qui parati sunt idem facere, nec ejus exemplo moventur; vel si coram mansuetis quis contendat, rixetur, vel alium cædat. *Sanch. 1. mor. c. 6. n. 6.*

VI. Non ideo factum aliquod est scandalum, quia alius incipit de tali homine malè suspicari, aut sentire; quia hic non peccat, si ob sufficientia indicia suspicetur. Secus tamen est, si incipiat malè sentire de fide Catholica, Clero, Ordine Religioso, vel minùs ad pietatem affici: Unde patet facilius dari scandalum ab iis, qui sunt in magna auctoritate, vel pietatis existimatione, quàm ab aliis. *Côn. di. 32. n. 33.*

ARTICULUS II.

An, & quando scandalum passivum permitti possit, aut ob illud vitandum, aliquid omitti debeat?

Resp. I. Permitti non potest absque necessitate, vel utilitate propria vel aliena. Ratio est, quia tenemur ex Charitate impedire peccata proximi, si facile possimus. *Lay. c. 13. ex communi.* Unde resolvitur hic Casus.

Abseq; causa non licet petere mutuum ab usurario, vel ab infideli juramentum per falsos Deos, à con-

à concubinario administrationem Sacramenti, vel ut celebret: cum enim absq; peccato id non sit facturus, cooperareris ejus peccato. *Suar. Sancti Trull. l. 1. c. 6. d. 5. n. 15.*

Resp. II. Ex causa necessitatis, vel utilitatis potest permitti. Patet in dicto casu, qui simpliciter sine peccato fieri potest; ideoq; licet talia petere ex rationabili causa, etsi alter ex sua malitia sit peccaturus. Requiritur autem major necessitas, ut permittatur scandalum pusillorum, quàm Pharisæicum. Item major, si plures sint scandalizandi, si timeatur peccatum grave, & deniq; si certò prævideatur, quàm aliàs, *Lay. l. c. Bon. d. 2. q. 4. p. 2.*

Resp. III. Debet permitti, si alioqui propria salus periclitaretur, vel aliis, præsertim communitati, grave damnum immineret. Unde bona spiritualia necessaria ad salutem, nec debet, nec potest quisquam demittere ob cujusquam scandalum. *Fill. N. 28. c. 6.*

Resp. IV. Bona spiritualia, (& secundum *Loricam* apud *Dian. p. 5. t. 7. R. 24.* etiam temporalia) non necessaria ad salutem, non tenetur quis omittere, vel differre, ob scandalum Pharisæicum, juxta illud *Matth. 15. Sinite illos, &c.* nisi tamen ex dilatione fructus speraretur. Facilius verò ac sapius talia bona differenda, vel etiam omittenda sunt, ob scandalum pusillorum: v.g. ingressus religionis debet differri ob scandalum parentis, si consensus illius brevi speretur. *Laym. l. c.*

Resp. V. Ad vitandum grave scandalum pusillorum, quædam præcepta impleri non debent; nisi tamen omissio esset magis damnosa omittendi,

v.

v. *Laym. l. 2. t. 3. c. 13.* Ratio hujus est, quia tunc concurrente duplici præcepto, scilicet naturali de cavendo scandolo, & positivo, majus & fortius est naturale. *Ex dictis resolvuntur casus.*

I. Prælati Ecclesiastici non tenentur, (imò nec possunt) ea, quæ ad bona Ecclesiæ conservanda sunt necessaria, v. g. lites, &c. omittere ad vitanda scandala Phariſaica, imò etiam pusillorum; etsi his prius reddi debeat ratio rectitudinis, *Dian. p. 5. t. 7. R. 24. ex D. Thom. &c.*

II. Si fœmina utatur veste virili, vel contrà, tantum ex levitate, sine prava intentione, periculo scandali, & libidinis, veniale tantum erit, aliàs mortale; nullum verò, si ex necessitate, *Dian. p. 5. t. 7. R. 32. ex D. Thom. Sylv. &c.*

III. Peccatum, ex quo Confessarium in confessione (ex infirmitate tamen) graviter scandalizandum nosti, debes reticere, *Lay. l. c. ex Navar. &c.*

IV. Uxor semel vel iterum debet omittere jejunium, ex quo maritus graviter offendetur, & orietur discordia. *Ibidem.*

V. Si ituro te ad sacrum die Festo, excitanda sit gravis rixa, vel cædes, non teneris ire. *Ibid.*

VI. Superior peccata subditi sæpe potest dissimulare, ad vitandas turbas; & majora mala, quæ alioqui teneretur punire.

VII. Mulier, quæ scit in se, vel in sui aspectu aliquem in particulari scandalizandum, mortaliter peccat, si data opera ei se conspiciendam offerat: adeoq; potest & debet, non tantum in publico, sed etiam sacro abstinere die festo semel aut iterum, ad peccandum illud evitandū. *Dixi aliquè in parti-*

culari, quia ob timorem scandali alicujus ex communitate in genere, vel etiam plurium, abstinere nimis esset difficile, & plenum scrupulis. Dixi *semel aut iterum*, quia sæpè nimis esset grave, & durum. *Bon. San. Lay. l. c. n. 10. & alii v. Dia. p. 54. 7. R. 21. & 22.* ubi in contrarium citat aliquot Authores negantes obligationem prætermittendi rem præceptam, ad evitandū aliorum scandalum.

VIII. Mulier, quæ ex ornatu, etiam conveniente suo statui, probabiliter prævidet aliquem in particulari lapsurum mortaliter, tenetur ad breve tempus eum dimittere, aut talis conspectum fugere. Dixi *ad breve tempus*: quia ad longum, nimis illi grave foret. *v. Dian. l. c.*

IX. Si verò idem timeretur in particulari ex ornatu superfluo, vano, & inconvenienti (quem assumere vanitatis & placendi causa, ut videantur pulchræ, & procum faciliùs inveniunt, seclusis aliis, non nisi veniale est) teneretur eum omnino dimittere, etiam sub mortali: quia nullum habet jus ad illum ornatum: & ex altera parte tenetur vitare peccatum alterius, quando commodè potest *v. Sylv. v. ornat.* Alii tamen, ut *Caj. & Nav. cap. 23.* videntur docere, eam tantum teneri sub veniali, (sed minùs probabiliter, quando in particulari lapsus prævidetur, & brevi tempore abstinendum est) qui etiam cum *Az. Less. l. c. Bon.* excusant à mortali eas, quæ ex consuetudine loci, media ubera detegunt, fucò, pigmentis, alienis crinibus utuntur: dummodo non aliorum lasciviam, sed tantum majorem pulchritudinis ornatum intendant absque alio fine mortali, aut lege parti-

Particulari id sub mortali prohibente. Addunt tamen, fore grave & mortale peccatum, hujusmodi morem detegendi peccatus, vel tenuiter tantum tegendi, ubi non est, introducere. *Nav. n. 19. Leß. 112. Lay. l. c. & c. v. Bon. de mat. q. 4. p. 9. n. 17.*

X. Si mulier non in particulari, sed in genere tantum, aliquos in se scandalizandos putet, modo eorum lasciviam non intendat, nec ei placeat, (licet ei placeat, quod laudetur ut formosa) non videtur teneri abstinere ab illo ornatu, etiam superfluo, sub mortali, v.g. fucando faciem, imò etiam denudando ex communi consuetudine peccatus: nisi tamen denudatio, vel ornatu esset valde turpis per se, ac directe ad libidinem provocans. Ratio est, tum quia est scandalum potius acceptum, quam datum, & ornatu ille ac pulchritudo remotè tantum ad peccatum provocat, ut docet *Lay. & Bon.* tum quia nimis grave esset isti sexui, præsertim si maritum quarant, perpetuò sic abstinere: cum illa occasio sit universalis, & perpetua: nec formosiores unquam licitè irent foras, cum pulchritudo naturalis plus noceat, quam artificialis. Plura de hac re *v. Dia. 1. misc. Resp. 30. Bald. l. 3. d. 5. n. 23.* Interim foemina nudum peccus gerentem non mali intentione, etsi quidam excusent à mortali, ego tamen, inquit *Sa*, difficile absolverem. Et certum est, quòd confessario incumbat, hujusmodi ornatu dissuadere, & deterere ab eo. *v. Sa V. ornatu, & c. ll. cc.*

XI. Peccant etiam graviter, qui componunt, describunt, repræsentant, vel pingunt turpia, & ad libidinem provocantia, *Bon. San. & Fill.*

Resp.

Resp. VI. Potest aliquando permitti proximi ruina, quando is paratus est ad malum, & alter non intendit ut peccet, sed tantum non auferendo occasionem, permittit unum peccatum, ne fiant plura; ita ut permissio sit impeditiva majoris mali. *Vnde resolves.*

I. Hero ~~non~~ licet auferre occasionem furandi filiis, aut famulis, cum eos nihilominus ad furandum propensos & paratos novit, sic deprehensum puniantur, & resipiscant: tunc enim rationabiliter permittit furtum unum, ut evitentur plura. *Sanch. Laym. Bon.*

II. Probabile est, non licere talia ulterius ponere, aut iis objicere: quia positivè concurreret ad peccatum; & non tam auferret occasionem, quam poneret. *Sa. V. peccatum, & Sanch.* qui ex eadem causa docet, non licere marito dari uxori ansam adulterandi; vel adultero, ut tentet uxorem. Interim probabiliter contrarium docet *Laym. lib. 2. tr. 3. c. 13.* Quod confirmari potest exemplo Judith, quae vix aliter videtur fecisse c. 9. Cum enim sciret permissionem libidinis in Holoferne fore impeditivam malorum, posuit ei occasionem, nempe ornatum suum, alioqui licitum; & tamen communiter censetur in hoc non peccasse. *v. Bon. d. 2 q. 4. p. 2. Palaum hic.*

ARTICULUS III.

An liceat alterius peccato materialiter cooperari?

Resp. Cooperari tantum materialiter, subministrando tantum materiam & facultatem peccandi, vel

vel exhibendo objectum, licet; si sequentes conditiones adsint. I. Si tuum opus vel cooperatio sit secundum se bona, vel saltem indifferens. II. Si bona intentione, & rationabili ex causa fiat, & non, ut juves alterum peccare. III. Si alterius peccatum impedire nequeas, aut saltem non tenearis, propter causam rationabilem. Circa quam notat *Sanch. & Laym.* etsi ejus gravitas certa regula definiti nequeat, sed prudentis judicio metienda sit; tanto tamen graviolem requiri. 1. quanto gravius est peccatum, cujus occasio datur. 2. quanto probabilius est, te non cooperante, alterum non peccaturum; aut quanto certior est affectus peccati. 3. quanto propinquius tua cooperatio peccatum attingit. 4. quanto minus juris habes ad tale opus. 5. deniq; quanto magis peccatum cum justitia pugnat; idque propter damnum tertii. *Lay. l. 2. c. 3. e. 13.* Unde resolves hos Casus.

I. Hoc modo licite materialiter cooperatur sponsa contrahens cum sponso, quem scit Sacramentum accipere in peccato mortali. Sciens vero eum habere votum castitatis, peccat contrahendo cum ipso: quia ad contractum illicitum concurrat. *Lay. l. c. ex Sanch. l. 7. de matr. d. 11. num. 11.*

II. Licite quoq; post matrimonium contractum materialiter cooperatur conjunx, si conjugii obstricto voto castitatis reddat debitum; imò ad id tenetur ex justitia, si eum exigentem non possit à proposito avocare. *Ibid*

III. Similiter Parochus Eucharistiam licite potest, & debet ministrare peccatori, & excommu-

E nicato.

nicato, & hæretico occulto, si petat publicè: imò confessarius præbere debet petenti. etiam privatum, si ex sola confessione ejus peccatū novit. *Ibid.*

IV. Excusantur à peccato famuli, si ratione famulatus præstant quædam obsequia, quæ sine gravi suo incommodo negare non possint; ut v. g. vestiant dominum, sternant equum, comitentur ad lupanar, meretrici deferant munera, eidem venienti aperiant ostium: quia hæc tantum remota se ad peccatum habent, & sine iis peccatum fieret. Unde tamen non sequitur, alteri cuivis licere ea præstare. *Bon. p. II. n. 26. Azor. tom. 2. l. 12. c. ult. q. 8. Lay. l. 2. t. 3. c. 13. Sanch. lib. 1. mor. c. 7. n. 21.*

V. Ad ea opera, quæ propinquius se ad peccatum habent, aut juvant, v. g. subiicere humeros, admoveere scalas hero per fenestram ascendenti ad concubinam, deferre literas amatorias ad meretricem, comitari ad duellum, &c. non sufficit communis ratio famulatus, sed exigunt majorem necessitatē & causam, ut licitè fiant; v. g. periculum gravissimum aut saltem notabilis damni, si detrectent. *Ibid.*

Nb

VI. Ob simile periculum excusantur ut plurimum caupones, & propolæ in locis, ubi Catholici vivunt mixti hæreticis, qui ministrant, aut vendunt carnes die jejunii comesturis: item vinum ebriosi, dum postulant, etsi sciant eos à peccato non excusari: quia plerumque peccatum a quò fieret, subministrantibus aliis, & ipsi damnatum notabile paterentur, dum paulatim nemo ad eos veniret. *Sanch. lib. 1. cap. 7. Bonas. &c.* Quòd si tamen hæ rationes non adessent, non excusarentur. Unde non licet ea patrifamilias (uti nec cœnam

v. 51. In. XI.

die

die jejunii) ministrare suæ familiæ; neque cauponi illi, præter quem non sunt alii: nisi tamen alia gravior causa cogeret. *Ibid.*

VII. Ea quæ ad peccatum proximè concurrunt, vel inducunt, vel cum justitia pugnant, etsi ex genere suo sint indifferentia, v. g. hero alterum occisuro gladium dare, ostendere illum qui ad necem quæritur, compulsare campanam (sine scandalo tamen) ad concionem hæreticam, meretricem etsi conductam ac paratam, è domo evocare & ad herum deducere, furi scalam applicare, gerenti injustum bellum dare mutuas pecunias, pagum hæretico domino vendere, gravissimam causam requirunt, hoc est, metum tanti mali, quod secundùm leges charitatis nemo tenetur subire ad evitandum malum alterius, v. g. si aliàs occidendus esset. *Lay. c. 13. n. 4.*

VIII. In civitatibus, in quibus id vitandi majoris mali causa permissum est, licet domum locare usurario, (excipit tamen jus alienigenam) & meretricibus; maximè si alii conductores desint: nisi tamen meretrices graviter nocerent vicinis honestis, vel ob situm ansam majorem darent peccatis. *Sanch. i. mor. c. 7. Bon. l. c.*

IX. Excusantur à mortali, imò etiam veniali, si causa adsit, artifices qui faciunt, aut vendunt res indifferentes, quibus quis benè potest uti, licet plurimi abutantur, v. g. aleas, fucos, gladios. Ratio, quia remotè tantùm ordinatur ad peccatũ; & simpliciter impediri nõ possunt. Quòd si tamen abusus esset cõtra justitiã, non liceret; v. g. si occisuro dares gladiũ ob magnum pretium, quò offert.

Item, si quis sciat hunc innocentem non pervertendum, nisi per has suas merces: quia modicum lucrum certæ salutis alterius est postponendum. *Sanch. l. c.*

X. Excusantur etiam, qui ob justam causam vendunt agnum Judæo, vel infideli usuro ad sacrificium. Item qui Judæorum Synagogas, hæreticorum templa, legitimo Magistratu permittente; ædificant, vel restaurant; præsertim si fieret æquè sine ipsis. *Nov. l. 5. cens. 1. de Judæis Lay. l. 3. t. 3. c. 13. n. 4.* Venena autem vendere, nisi iis qui bene usuri putantur, v. g. ad confectionem colorum, vel medicinam, non licet, v. *Sanch. 1. mor. c. 7.* Unde venditio veneni, quod non servit nisi ad hominis occisionem, simpliciter est mala.

XI. Christiani captivi, ex gravi metu; in trimebris Turcarum, vel hæreticorum, licitè remigant contra Catholicos; sarcinas, machinas, arma ad bellum necessaria, convehunt, propugnacula ædificant, &c. Ita probabiliter *Less. Sanch. Suar. Lay. l. 2. t. 3. c. 13.* contra *Tol. & alios*, qui docent, peccare mortaliter. Quòd si tamen eo loco res esset, ut hæc negantes magna periculo classem Christianam eriperent, vel victoriam conferrent, tenerentur tantum bonum vitæ suæ anteferre. *Suar. Less. Sanch. l. c.*

XII. Incolæ urbis vel provinciæ, quam Tyrannus occupavit, licitè manent inter iniquos possessores, eosque cogente imperio juvant excubiis, fossione, contributione; idque ex legitimi Principis præsumpto consensu: ex quo etiam talia obsequia licitè promittunt cum juramento, ad majora mala

ra mala sua & legitimi Principis declinanda. *Lay. l. c. n. 5.*

XIII. Nautæ & aurgæ Catholici in Hollandia, etiam sine gravi metu, si absit prava intentio, licitè vehunt annonam ad castra hæreticorum, si adsint alii, qui illis cessantibus facerent: quia nisi id faciant, excludentur omni lucro, tanquam offensores boni publici. *v. Less. l. 2. c. 19. Sanc. l. 1. c. 7. Fil. t. 22. c. 5.*

LIBER III.

De præceptis Decalogi & Ecclesiæ.

Tractatus Primus.

De Primo præcepto Decalogi.

HUJUS præcepti prout est affirmativum, materia propria sunt actus virtutis Religionis. Est autem hæc Virtus moralis, qua interior & exterior cultus Deo debitus exhibetur. Actus ejus internus est animi submissio, qua infinitam Dei excellentiam veneramus. Externus est, quo internum testamur, ut oratio, sacrificium, &c. de quibus *v. Schol. 1. 2. & 3. parte* Prout vero est negativum, prohibet vitia Religioni opposita: quæ quia opponuntur virtuti inter morales præcipuè, sunt peccata, post ea quæ contra virtutes Theo-